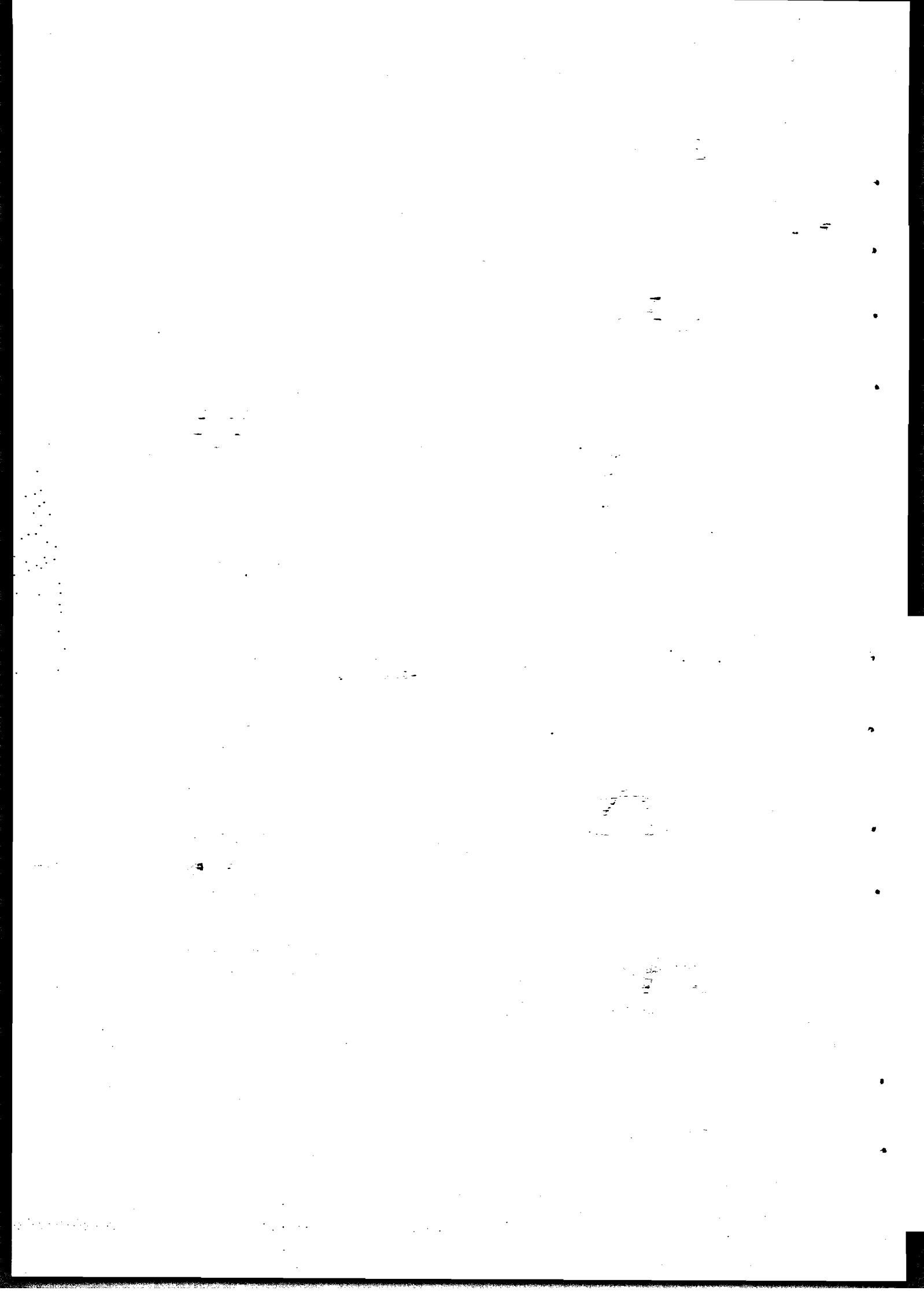

บัญชีสรุปประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ของคณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

ที่	ประเด็น	หมายเหตุ
๑.	รัฐต้องสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน โดยจัดหาพลังงานให้เพียงพอกับความต้องการ ทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ ความทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม	ภาคที่ ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวดที่ ๒ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ
๒.	กิจการพลังงานเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งรัฐต้องกำกับดูแลให้มีการประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม และคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม	ภาคที่ ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวดที่ ๒ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ
๓.	ภาคประชาชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพลังงาน รวมทั้งติดตามและตรวจสอบการดำเนินนโยบายของภาครัฐด้วย	ภาคที่ ๑ พระมหากษัตริย์และประชาชน หมวดที่ ๒ ประชาชน ส่วนที่ ๒ สิทธิเสรีภาพของพลเมือง
๔.	รัฐต้องส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้พลังงานหมุนเวียน รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเป็นผู้ผลิตเพื่อใช้เองและเพื่อจำหน่ายด้วย และจัดให้มีกฎหมายส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน	ภาคที่ ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวดที่ ๒ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ
๕.	ปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติอื่นๆ เป็นทรัพยากรของชาติและมีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะ การสำรวจการผลิต และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชน ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญแก่การใช้ในประเทศเป็นลำดับแรก	ภาคที่ ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวดที่ ๑ การปฏิรูปเพื่อลดการเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม
๖.	ส่งเสริมให้มีการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมด้านพลังงาน และส่งเสริมสังคมให้มีความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมเพื่อให้มีการผลิตและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า	ภาคที่ ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวดที่ ๑ การปฏิรูปเพื่อลดการเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม

หมายเหตุ โปรดระบุว่าสมควรบรรจุในโครงร่างรัฐธรรมนูญภาคที่.....หมวดที่.....ส่วนที่

แบบเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ของคณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

ข้อ ๑

*****

๑. ประเด็นที่เสนอให้บรรจุในร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา... รัฐต้องสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน โดยจัดหาพลังงานให้เพียงพอับความต้องการ ทั้งในด้าน ปริมาณ คุณภาพ ความทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม

๒. คำอธิบายประกอบประเด็นที่นำเสนอในข้อ ๑

เนื่องจากพลังงานเป็นสิ่งจำเป็นต่อการครองชีพและการทำมาหากินของประชาชนโดยทั่วไป รัฐจึง จำเป็นต้องสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ซึ่งในที่นี้หมายความว่าประเทศต้องจัดหาพลังงานในปริมาณที่ เพียงพอับความต้องการโดยรวมทั้งในปัจจุบันและอนาคต และคุณภาพของสินค้าและบริการเกี่ยวกับ พลังงานก็ต้องมีมาตรฐานเป็นที่น่าพอใจด้วย ในขณะเดียวกัน ความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ของพลังงานก็ต้องเป็นจริงสำหรับทุกกลุ่มผู้ใช้พลังงานและทุกชุมชนทั่วประเทศอย่างเท่าเทียมกันด้วย

ราคาพลังงานที่เหมาะสมและเป็นธรรมหมายความว่า ราคาพลังงานที่ผู้บริโภคจ่ายจะต้องไม่อยู่ใน ระดับที่ทำให้ผู้ประกอบการพลังงานได้กำไรเกินควร แต่ก็ไม่ถึงกับทำให้ผู้ประกอบการต้องประสบ ปัญหาการขาดทุน ในขณะเดียวกันราคาพลังงานก็ควรสะท้อนต้นทุนที่แท้จริง และไม่ควรรได้รับเงินอุดหนุน จนทำให้ราคาต่ำกว่าความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม รัฐอาจให้การอุดหนุนเพื่อให้ผู้ใช้พลังงานที่มีรายได้น้อย/ผู้ด้อยโอกาสสามารถซื้อพลังงานที่จำเป็นได้ในราคาที่ต่ำเป็นพิเศษ

๓. หลักการและเหตุผลที่เสนอ (เชื่อมโยงกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ)

.....
.....
.....
.....
.....

๔. เสนอให้บรรจุในโครงร่างรัฐธรรมนูญภาคที่.....หมวดที่.....ส่วนที่

ภาคที่ ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวดที่ ๒ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แบบเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ของคณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน สถาปปฏิรูปแห่งชาติ

ข้อ ๖

*****

๑. ประเด็นที่เสนอให้บรรจุในร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา...กิจการพลังงานเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งรัฐต้องกำกับดูแลให้มีการประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม และคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

๖. คำอธิบายประกอบประเด็นที่นำเสนอในข้อ ๑

ในปัจจุบันพลังงานถือเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน และเป็นเชื้อเพลิงสำหรับการผลิตสินค้าและบริการเกือบทุกชนิด ดังนั้น เศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่จึงขาดพลังงานไม่ได้ และพลังงานจึงเปรียบเสมือนเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานในรูปของไฟฟ้าและน้ำมัน เช่นเดียวกับ ถนน โทรศัพท และน้ำประปา

อย่างไรก็ตาม การที่เราถือว่าพลังงานเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน ก็ได้หมายความว่าภาครัฐจะต้องลงทุนและดำเนินการผลิตสินค้าพลังงานแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นในทุกกรณีไป สินค้าพลังงานหลายชนิดเป็นกิจการที่มีตลาดซึ่งมีผู้ประกอบการที่แข่งขันกันได้ เช่น การกลั่นและการขายน้ำมัน รวมทั้งการผลิตไฟฟ้า ในกรณีนี้รัฐควรปล่อยให้เอกชนดำเนินการแข่งขันกันในตลาดให้มากที่สุดโดยรัฐเพียงกำกับดูแลมิให้มีการผูกขาดตัดตอนหรือการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางมิชอบ แต่ในกรณีที่กิจการพลังงานบางประเภทมีลักษณะเป็นการผูกขาดโดยธรรมชาติ (natural monopoly) เช่น กิจการสายส่งไฟฟ้า (transmission) รัฐก็จำเป็นต้องกำหนดให้มีการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด โดยอาจกำหนดให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ลงทุนและผลิตแต่เพียงรายเดียวภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานอิสระอีกหน่วยหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็กรณีกิจการที่มีตลาดแข่งขันกันได้หรือกรณีที่เป็นการผูกขาดโดยธรรมชาติ การกำกับดูแลของรัฐก็ควรมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิต ใช้ต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุด มีคุณภาพบริการที่ได้มาตรฐาน และมีการกำหนดราคาที่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ในขณะที่เดียวกันผู้ผลิตก็ควรจะใช้เทคโนโลยีและวัตถุดิบในการผลิตเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด

๓. หลักการและเหตุผลที่เสนอ (เชื่อมโยงกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ)

.....
.....
.....
.....
.....

เสนอให้บรรจุในโครงร่างรัฐธรรมนูญภาคที่.....หมวดที่.....ส่วนที่
ภาคที่ ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวดที่ ๒ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แบบเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ของคณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

ข้อ ๓

*****

๑. ประเด็นที่เสนอให้บรรจุในร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา...ภาคประชาชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพลังงาน รวมทั้งติดตามและตรวจสอบการดำเนินนโยบายของภาครัฐด้วย

๒. คำอธิบายประกอบประเด็นที่นำเสนอในข้อ ๑

ในปัจจุบันการกำหนดนโยบายพลังงานของประเทศอยู่เฉพาะในหมู่นักการเมืองในภาครัฐ ทั้งที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน และรัฐมนตรีอีกหลายกระทรวง) และที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ (เช่น ปลัดกระทรวงพลังงาน และเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) โครงการการตัดสินใจในระดับสูงสุดคือองค์กรที่เรียกว่าคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน โดย กทล. ถูกออกแบบให้เปรียบเสมือนเป็นส่วนย่อยของคณะรัฐมนตรี สามารถประชุมและตัดสินใจได้รวดเร็ว และทำหน้าที่แทน ครม. ได้เลย โดยเมื่อตัดสินใจในประเด็นพลังงานต่างๆ แล้ว ก็เพียงแต่แจ้งให้ ครม. ได้รับทราบ

ในระยะหลังๆ ได้มีข้อท้วงติงว่าการตัดสินใจของ กทล. ยังพิจารณาอยู่ในวงที่จำกัดเกินไป ไม่คำนึงถึงข้อเสนอและข้อเรียกร้องของภาคประชาชนและผู้ประกอบกิจการพลังงานเท่าที่ควร จึงมีข้อเสนอให้ปรับปรุงโครงสร้างและกลไกการพิจารณาและกำหนดนโยบายพลังงานเสียใหม่ โดยจะเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและผู้ประกอบกิจการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอและกำหนดนโยบายพลังงานของประเทศ พร้อมทั้งให้มีช่องทางให้ภาคประชาชนและผู้ประกอบกิจการสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินนโยบายและการใช้อำนาจของภาครัฐได้มากขึ้น

๓. หลักการและเหตุผลที่เสนอ (เชื่อมโยงกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ)

.....
.....
.....
.....
.....

๔. เสนอให้บรรจุในโครงร่างรัฐธรรมนูญภาคที่.....หมวดที่.....ส่วนที่
ภาคที่ ๑ พระมหากษัตริย์และประชาชน หมวดที่ ๒ ประชาชน ส่วนที่ ๒ สิทธิ เสรีภาพของพลเมือง

แบบเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ของคณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

ข้อ ๔

*****

๑. ประเด็นที่เสนอให้บรรจุในร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา... รัฐต้องส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้พลังงานหมุนเวียน รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเป็นผู้ผลิตเพื่อใช้เองและเพื่อจำหน่ายด้วย และจัดให้มีกฎหมายส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน

๒. คำอธิบายประกอบประเด็นที่นำเสนอในข้อ ๑

รัฐบาลชุดต่างๆ ได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการผลิตและการใช้พลังงานหมุนเวียน และพลังงานที่มีในประเทศ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเพื่อลดการพึ่งพาพลังงานนำเข้าจากต่างประเทศ และเท่าที่ผ่านมา การผลิตพลังงานเหล่านี้ยังอยู่ในระดับวิสาหกิจขนาดกลางและใหญ่ ในระยะหลังการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้การผลิตพลังงานหมุนเวียนมีขนาดเล็กลงได้ โดยระดับครัวเรือนและชุมชนขนาดเล็กก็สามารถลงทุนติดตั้งอุปกรณ์เพื่อผลิตพลังงานไว้ใช้เองและขายที่เหลือเข้าตลาดได้แล้ว ตัวอย่างเช่น การผลิตไฟฟ้าจากแผงโซลาร์เซลล์ที่ติดตั้งบนหลังคาบ้านหรืออาคารพาณิชย์ แต่การดำเนินการของผู้ผลิตรายย่อยยังมีอุปสรรคหลายประการ ทั้งกฎระเบียบ การขออนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐ และเงื่อนไขการรับซื้อพลังงานจากผู้ผลิตรายย่อย

คณะกรรมการฯ เชื่อว่าการผลิตพลังงาน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งไฟฟ้า) ที่มีขนาดเล็กโดยประชาชนและชุมชนมีศักยภาพสูงที่จะช่วยลดภาระการลงทุนของภาครัฐและลดการพึ่งพาพลังงานนำเข้า อีกทั้งเป็นการส่งเสริมพลังงานสะอาดเป็นการลดปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนอีกด้วย จึงเสนอให้เป็นนโยบายแห่งชาติที่ภาครัฐจะต้องส่งเสริมโดยการอำนวยความสะดวกและดำเนินการในทุกทางที่จะทำให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตพลังงานหมุนเวียนเพื่อใช้เองและขายเข้าระบบและตลาดได้อย่างเสรี ป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการพลังงานขนาดใหญ่ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการที่เป็นรัฐวิสาหกิจ) ใช้วิธีการต่างๆ เพื่อกีดกันผู้ผลิตพลังงานหมุนเวียนขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม การรับซื้อพลังงานเข้าระบบจากผู้ผลิตรายย่อยก็ควรคำนึงถึงความปลอดภัยและความมั่นคงของระบบด้วย

๓. หลักการและเหตุผลที่เสนอ (เชื่อมโยงกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ)

.....
.....
.....
.....
.....

เสนอให้บรรจุในร่างรัฐธรรมนูญภาคที่.....หมวดที่.....ส่วนที่
ภาคที่ ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวดที่ ๒ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แบบเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ของคณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน สภาปฏิรูปแห่งชาติ

ข้อ ๕

*****

๑. ประเด็นที่เสนอให้บรรจุในร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา...ปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติอื่นๆ เป็นทรัพยากรของชาติและมีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะ การสำรวจ การผลิต และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชน ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญแก่การใช้ในประเทศเป็นลำดับแรก

๒. คำอธิบายประกอบประเด็นที่นำเสนอในข้อ ๑

พระราชบัญญัติปิโตรเลียมและกฎหมายเกี่ยวกับเหมืองแร่ของไทยได้ระบุไว้ว่า ปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติอื่นๆ* ที่อยู่ในที่ดินของใครก็ตามเป็นของรัฐ การสำรวจและผลิตทรัพยากรเหล่านี้จึงต้องได้รับอนุญาตจากรัฐก่อน ข้อเสนอข้างต้นที่จะให้ใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญก็เพื่อเป็นการย้ำเตือนว่า ในการอนุญาตให้สำรวจและผลิตปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติ ภาครัฐต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน เริ่มตั้งแต่การอนุญาตที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ได้รับใบอนุญาตมีการสำรวจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้สำรวจพบทรัพยากรให้ได้มากที่สุด และทำให้ส่วนแบ่งของรัฐมีมูลค่าสูงสุดเท่าที่จะทำได้ แต่ไม่เป็นการทำลายสภาพสิ่งแวดล้อมมากเกินไปและไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชุมชนในบริเวณใกล้เขตสำรวจและผลิต เมื่อสามารถผลิตได้แล้ว การนำปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติมาใช้ก็ควรสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่เศรษฐกิจของประเทศ เช่น ทำให้ประเทศสามารถลดการพึ่งพาพลังงานนำเข้าลงได้ สร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ สำหรับรายได้จากค่าภาคหลวงและภาษีต่างๆ ที่ได้จากการผลิตปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติ นอกจากรัฐจะใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศโดยรวมแล้ว ก็ควรใช้จ่ายให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นบริเวณพื้นที่ผลิตอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

*เชื้อเพลิงธรรมชาติอื่นๆ หมายถึง เฉพาะ ถ่านหิน ลิกไนต์ หินน้ำมัน และทรายน้ำมัน

๓. หลักการและเหตุผลที่เสนอ (เชื่อมโยงกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ)

.....
.....
.....
.....
.....

เสนอให้บรรจุในโครงร่างรัฐธรรมนูญภาคที่.....หมวดที่.....ส่วนที่
ภาคที่ ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวดที่ ๑ การปฏิรูปเพื่อลดการเหลื่อมล้ำและสร้าง
ความเป็นธรรม

แบบเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ของคณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

ข้อ ๖

*****

๑. ประเด็นที่เสนอให้บรรจุในร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา...ส่งเสริมให้มีการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมด้านพลังงาน และส่งเสริมสังคมให้มีความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมเพื่อให้มีการผลิตและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

๒. คำอธิบายประกอบประเด็นที่นำเสนอในข้อ ๑

การพัฒนาพลังงานทดแทนจำเป็นต้องอาศัยงานวิจัยและพัฒนา เพื่อค้นหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ สำหรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนที่มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นและต้นทุนที่ต่ำลง สามารถนำไปใช้ทดแทนพลังงานฟอสซิลได้ดีขึ้น

การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานต้องมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งอุปกรณ์และวัสดุที่ใช้พลังงานอย่างประหยัดยิ่งขึ้น เช่น หลอดไฟ LED การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้พลังงานของมนุษย์ก็จะเป็นประโยชน์ในการออกแบบนโยบายที่จะส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในปัจจุบัน ประเทศมีกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน และกองทุนวิจัยของรัฐต่างๆ เป็นแหล่งทุนสำหรับงานวิจัยและพัฒนาด้านพลังงาน แต่การบริหารจัดการกองทุนเหล่านี้ก็จำเป็นต้องมีการปฏิรูปเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน ได้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทความสำคัญ และประเด็นปัญหาพลังงานของชาติ โดยควรพิจารณาบรรจุการศึกษาด้านพลังงานไว้ในหลักสูตรการศึกษา และการเผยแพร่ความรู้ด้านพลังงานโดยวิธีการต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความตระหนัก และพฤติกรรมเพื่อให้มีการผลิตและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

๓. หลักการและเหตุผลที่เสนอ (เชื่อมโยงกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ)

.....
.....
.....
.....
.....

เสนอให้บรรจุในโครงการรัฐธรรมนูญภาคที่.....หมวดที่.....ส่วนที่
ภาคที่ ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวดที่ ๑ การปฏิรูปเพื่อลดการหลอมน้ำและสร้าง
ความเป็นธรรม